(Nro. 21.)

GAZETA LWOWSKA.

We Srodę Nro. 10. 27. Stycznia 1819.

Wiadomości zagraniczne.

Ameryka Hiszpańska.

Przełożone Kongressowi Ziednoczonych Stanów Ameryki północney zdanie sprawy o położeniu Hiszpańskiey Ameryki południowey, ułożone przez P. Rodney, iednego z wysłanych tamże Kommissarzy. Rapport ten iest bardzo obszerny, i zapędza się głęboko w systema zarządu Hiszpańskiego; odwołuie się ón często na Humboldta, i daie następuiące wyiaśnienia co do teraźnieyszego podziału politycznego. Wice - Królestwo nad rzeką la Plata składało się z 14 Prowincyy; pięć zaymuie dotąd ieszcze Hiszpaniia, iako to: Potosi, la Plata, Cochabamba, la Paz i Puno; dwie podległe są Jenerałowi Artigasowi, mianowicie Entre-Rios i Banda-Oriental; Paraguay ze stolicą Santa Fe, składaią oddzielną Rzeczpospolitę, nakoniec część stanowi Rzeczpospolitę połączonych Prowincyy nad rzeką la Plata, iako to: Buenos-Ayres, Mendoza, Tukuman, Korduba, Salta i Corientes. Ogólna ludność wynosi 1,300,000 mieszkańców, do czego należy ieszcze blisko 700,000 Indyianów. Dwie trzecie części ludności należą do Rzeczpospolitey. Na 15,000 mieszkańca przypada 1 Deputowany; Kongress składa się obecnie tylko z 26 Członków. Dochody Rzeczpospolitey wynoszą blisko 3 milliionów piastrów, wpływaiących z myta, nie mogą przeto bydź zawsze iednakie. Gdy cła wchodowe były bardzo wielkie, przemycanie towarów szkodziło znacznie dochodom, dla czego też cła zmnieyszono. Dobrowolne kontrybucyie patryiotów, i wymuszone pożyczki od stronników Hiszpańskich stanowią uboczne źródła przychodów. Nie ma innych pieniędzy papierowych nad rewersa Stanu, płatne za okazaniem (a la vista). Podług spisu podanego urzędownie Panu Rodney, woysko składa się z 30,000 ludzi, mianowicie artylleryia z 1296; piechota z 13,693, a iazda z 14,718 ludzi. Pomiędzy tym ogółem atoli, nie ma więcey nad 12,143 woyska liniiowego; reszta złożona iest z 7041. Ciorcos czyli Gauchos (uzbroionych pasterzy) i 10,573 milicyi czyli gwardyi narodowey. Marynarka składa się prawie z samych korsarzy podlegaiących surowym prawom. Usiłowano iuż nie raz pogodzić Buenos-Ayres z Artygasem. Dway Dyrektorowie Rzeczpospolitey ustanowili cenę za iego głowę; atoli ostatni ósmy wyrok wydany przeciwko niemu, spalił publicznie Lud Buenos-Ayreski, a teraźnieyszy Dyrektor kazał proponewać mu zgodę. Artygas iest sprawnym bardzo na podiazdy, i nieraz iuż pobił woyska Rzeczpospolitey. Ludność Prowincyi Banda - Oriental, zaledwie obeymuie 50,000 mieszkańców, lecz prawie wszyscy są woiownikami. Prowincyia Paraguay przedstawia osobliwe widowisko; nie iest wspólna Rzeczpospolitey, ani też uznaie panowania Hiszpanii. Z początku Paraguay pobiła woyska Buenos-Ayreskie za pomocą woysk Królewskich; gdy atoli te źle się sprawowały, odprawiła ie od siebie, i urządziła sobie Rząd własny, na czele którego stoi P. Francia z tytułem: Dyrektora Paraguayskiego. Buenos-Ayres, liczące 60,000 dusz ludności, iest stolicą ducha powszechnego, Usiłowania tego miasta w zaopatrzeniu się w woysko i pieniądze, zaiste są nadzwyczayne; lecz przewaga iego wzbudziła zazdrość w drugich Prowincyiach. Przed rewolucyią było mało szlachty i mnichów w tey Prowincyi, i właśnie ta okoliczność ułatwiła urządzenie Rządu republikańskiego. Teraz zabroniono pod karą śmierci używać tytułu szlachectwa. Religiia Katolicka utrzymana, atoli Xięża muszą po parafiiach odczytywać z kazalnic rozporządzenia rządowe. Każdy czyta przekładania Biblii, a to iest dowodem, iak wielce zmienił się duch publiczny. W Kordubie iest uniwersytet, w Buenos-Ayres Akademiia; szkoły początkowe są liczne; nie ma prawie w Stolicy chłopca, któryby czytać i pisać nie umiał. Cło wychodowe osobliwie od wywozu skór wołowych i

łoiu przynosić ma 10 milionów piastrów; tyleż prawie cło wchodowe, prawie od samych towarów Angielskich.

Hiszpaniia.

Nadzwyczayna gazeta Dworska Madrycka z d. 27. Grudnia, umieściła następuiące doniesienie o smutnym wypadku śmierci N. Królowey Hiszpańskiey. „Dzień 26. Grudnia r. b., będzie dniem nieskończonego żalu dla Monarchii Hiszpańskiey, ponieważ w tym dniu straciliśmy Królowę, która obdarzona nayświetnieyszemi przymiotami duszy, była ozdobą tronu Hiszpańskiego, oraz wzorem wszystkich cnot domowych. Była właśnie godzina 9ta wieczorem, gdy Królowa rozmawiaiąc w łóżku z niektóremi otaczaiącemi ią służebnemi, dostała raptownych konwulsyy, które po 2—3 minutach zdawały się ustępować. Królowa przyszła znowu do siebie, atoli zostawała w stanie lękliwości aż wkrótce uderzyły na Nią powtórne konwulsyie, które od tey chwili nie ustawały iuż więcey, pomimo użytych natychmiast wszelkich naystosowmieyszych środków dla ratowania życia tey Monarchini. Wszystkie usiłowania były bezowocne. Naylepsza Królowa wytrzymawszy konwulsyie prawie przez 22 minut, musiała nakoniec oddać ducha. Gdy iuż nie było wątpliwości o godney opłakania śmierci tey Pani, za zezwoleniem Króla płód z niey wyięto; dziecie będące płci żeńskiey, żyło, i skoro się tylko okazało, ochrzczone, a potem z żywota Matki wyięte; używano wszystkich sposobów dla utrzymania go przy życiu, lecz także na próżno; w kilku minutach żyć przestało. Te okropne zdarzenia pogrążyły Króla Jmci w nayglębszy smutek, zwłaszcza że kochał Królowę z całą mocą czułości, na którą zasługiwały Jey cnoty i rzadkie przymioty Jey duszy. Nieszczęście to zasmuciło nierównie Infantów, osobliwie zaś Infantkę Maryię Franciszkę Assissi, która utraciła w Niey naycnotliwszą Siostrę. Cały Dwór odebrawszy tę smutną wiadomość, złożył dowód głębokiego żalu, nad utratą Monarchini, która była roskoszą tego Dworu. Nieszczęśliwi opłakuia dobroczynną Matkę, która hoyną ręką dawała im wsparcie. Sztuki utraciły potężną opiekunkę, która ie równie wspierała i ożywiała. Owo zgoła, nie ma klassy Ludu, dla którey by ten dzień nie był dniem smutku i żałoby. Z powodu tych bolesnych okoliczności nakazał Król, sześciomiesięczną żałobę, poczawszy od d. 27. Grudnia. W pierwszych trzech miesiącach przywdziana będzie gruba żałoba, w drugich zaś cienka. Zmarła Królowa Hiszpańska, Maryia Izabella Franciszka, Córka panuiącego teraz Króla Portugallii i Brazylii, urodziła się d. 19. Maia 1797 w Lizbonie, nie skończyła przeto ieszcze dwudziestego drugiego roku życia."

Gazeta Londyńska Morning Chronicle, obwiniana tyle razy o rozgłaszanie bezzasadnych wieści, mści się cokolwiek na dzienniku Londyńskim Kuryierze, który w samey istocie rozgłosił naypierwsze wiadomości o rewolucyi w Madrycie, o ucieczce a nawet i śmierci Króla i t. p. Gazeta Morning-Chronicle dziwnie się, dla czego ani Ministeryium, ani Poseł Hiszpański nie starali się zbiiać tych wieści, i sądzi przeto, iż Kuryier iako zwyczayny organ tego Poselstwa, nie umieszczałby był wiadomości o rewolucyi, która wybuchła w Kraiu przyiacielskim, gdyby nie miał do tego zasad ugruntowanych: „Coś podobnego (pisze Morning-Chronicle) nie uszłoby gazecie nieministeryialney!" „Za to, przydaie też gazeta, potwierdziło się wszystko, cośmy umieścili o podiazdach i przedsięwzięciach kup zbroynych, które niepokoią całe Królestwo."

List z Madrytu datowany d. 17. Grudnia a umieszczony w iedney z gazet Francuzkich, którego źródła i zamiaru łatwo domyśleć się można, donosi: „że dziwuią się bardzo niepokoiącym wieściom, rozgłoszonym przez gazety Angielskie, o położeniu Hiszpanii, podczas gdy w Hiszpanii panować ma zupełny spokoy i zupełna szczęśliwość, i gdy Naród niczem więcey nie trudni się, iak oczekiwaniem bliskiego połogu Królowey, i spodziewanego wkrótce przybycia Xiężniczki Neapolitańskiey; że zatamowanie handlu, spadanie papierow publicznych (*vales*) i zapomnienie o zaległych długach Stanu, nie sprawiaią naymnieyszey trwogi, że umysły w Hiszpanii nie są bynaymniey usposobione do wzruszenia politycznego i rewolucyynego, że dowiodło to los Miny, Poliera, Lascego, Ryszarda i innych, których właśni ich stronnicy zdradzili, że upadek Garaja okazał, iż żadna reforma i żadna nowość nie ma mieysca w Hiszpanii; że wygnanie iego i i innych dwóch Ministrów, którzy wraz z nim upadli, ani żalu nawet nie wzbudziło; że Madryt opatrzony dostatkiem w żywności, co iest naygłównieyszym artykułem — że Lud obawia się wprawdzie głodu, ale na małem przestaie. „Jakiż więc (rzecze) cel miały te niepokoiące wieści o stanie i położeniu Hiszpanii, rozsiane przez Anglię, chociaż żaden Kray tak co do położenia moralnego iako i fi-

zycznego, nie iest w ściśleyszych stosunkach z Hiszpaniią i Portugaliią nad Angliię?“ — Naywaźnieysza w tym liście iest doniesienie, iż okoliczności względem Floryd poczytuią za ukończone i że Zjednoczone Stany Ameryki północney maią ajentów w Madrycie, którzy bardzo czynnie popieraią ukończenie tego kupna. Wiadomość ta nie zgadza się oczywiście z naypoźnieyszemi listami pisanemi z Hawanny, które donoszą, że woyska Hiszpańskie maiące znowu zaiąć Pensakolę, stoią gotowe do puszczenia się na morze, i że były Gubernator Pensakoli ma ie prowadzić.

Inny list, pisany do wydawcy Poranni ka Londynskiego Morning-Chronicle, twierdzi, że Inkwizycyia Hiszpańska wysłała kilkunastu swoich poufnych do Paryża, a niedawno dwóch do Londynu, aby wyśledzić związki, które utrzymywać mogą Hiszpanie w owych Stolicach. W Inkwizytor ma bydź naygzynnieyszą osobą w całem Królestwie; wydaie rozkazy dzienne iak Jenerał, i panuie nad Hiszpanami, którzy w obronie Króla krew swoią przelewali; Rozkazy wysokiey Rady Kastylsmey ani są tak liczne ani tak uważane iak owe S. Trybunału. — Gdy wszystkie proiekta Hiszpanii względem zaciągnienia pożyczki za granicą zniweczone zostały, a proiekt P. Garaja względem przedaży dóbr duchownych do skutku nie przyszedł, z Ameryki zaś także pieniędzy nie nadsełaią i papiery publiczne (Vales) tracą 80 a nawet i 84 procentu, zdaie się, że bankructwo narodowe iest nieuchronnem; oprócz tego 12 tysięcy rodzin Hiszpańskich błąka się za granicą. W takich okolicznościach zdaie się, że proiekt wezwania Urzędników, aby na rzecz Skarbu odstąpic chcieli na trzy lat swoich pensyy, iest raczey satyrą, aniżeli myślą rzetelną. — W Kadyxie przy końcu Listopada (donosi daley ten list) włożono embargo na wszystkie okręty pewney wielkości, aby służyły za okręty przewozowe dla woyska przeznaczonego do Ameryki południowey. Nakłady przewozu zapłacić maią właściciele okrętów. Szkoła artyleryi upadła ze wszystkiem, ponieważ Jezuici przywłaszczaią sobie ster oneyże, co nie podoba się młodym ludziom. Co się tycze [illegible] nieraz już nadmienianey, która zapowiadana bydź ma w czasie rozwiązania Królowey, słychać teraz, że nastąpi w tym przypadku, ieżeli Królowa powiie Następcę tronu, a zaś Xiężniczkę, amnestyia udzielona nie będzie. Otoż to iest prawdziwie, palcość

Opatrzności sprawę nieszczęśliwych proskrybowanych!“

List bawiącego w Madrycie Niemca, pisany w pierwszym tygodniu miesiąca Grudnia donosi, że w tey Stolicy panowała zupełna spokoyność. Lecz za to przeciwnie na prowincyiach wydarzało się często, iż woyska chcąc bydź zapłaconemi, opanowały Kassy publiczne. Także też i bandy rozbóyników były tak gęste i liczne, że napadały nawet podróżnych maiących znaczną zasłonę, przyczem zachodziły utarczki, w których ginęło po 10 do 20 ludzi. Bandy te nakładały kontrybucyie na owe nawet miasta, w których była iazda na załodze.

Zjednoczone Niderlandy.

Według budżetu przełożonego Izbie drugiey, wynoszą przychody tego Państwa na rok 1819 — 72,786,691 — a wydatki 72,703,144 Zł. — Na posiedzeniu teyże Izby dnia 15go Grudnia, Kommissyia budżetowa odczytała swe zdanie sprawy w języku Hollenderskim, lecz przeciw temu wzmogły się sprzeczki tak, iż ie w języku Francuzkim powtórzyć musiała. — Na posiedzeniu dnia 19go przyięto nakoniec budżet 80 głosami przeciwko 19. — Nie słychać ieszcze o skutku badań względem wiadomego spisku.

Niemcy.

W Wiedniu otrzymano wiadomość, że N. Królowa Wirtemberska zeszła z tego Świata.

Czytamy w Korrespondencie Niemieckim, iż zbiegły do Szwaycaryi Hospodar Wołoszczyzny, podczas krótkiey swoiey bytności w Lauzannie kazał sobie czytać Minerwę Francuzką. Gdy przyszło do artykułu o rozkazie Elektora Heskiego, ażeby do Akademii mieli przystęp sami tylko synowie Radców i innych Urzędników takiegoż stopnia, oraz naystarsi synowie Pastorów, z wyłączeniem młodszych, którzy brać tam nauki nie powinni, zapytał się Xiążę, maiący dobre zdanie o Niemcach: czy Niemcy nie odkryli taiemnicy zaszczepiania ięczmieniu w niedołęgę pierworodnego lub znakomitego rodu, właśnie iak krowiey ospy, i czy piękne sztuki i umieiętności należą w kraiu Heskim do własności korony? Gdy mu zaś powiedziano, iż rzecz tak się ma tam iak i na Wołoszczyznie, oświadczył, iż przeczytany artykuł uważa za uszczypliwy żarcik Francuzki lub oczernienie Niemców. Omylił się atoli w swoiem zdaniu, wspomnione bowiem urządzenie, które się ma

tak dziwnem wydawało, wyszło rzeczywiście w kraiu Heskim.

Prussy.

Niektóre pisma publiczne wnosiły z obrad Pruskiey Rady Stanu względem ustaw podatkowych, że w Państwie tem wolność rzemiosł i professyy zniesioną zostanie. Gazeta Stanu Pruska ogłasza tę wieść za bezzasadną, oświadczaiąc: „Nasze systema podatkowe wspiera się na wolności rzemiosł i zarobkowania, i ma tę wolność popierać; a zatem nie mogła bydź ani mowa o iey zniesieniu; pomiiaiąc wcale bezowocne usiłowania, aby przywrócić cechy same przez się upadłe, które iuż czas swóy przeżyły. — Według rozporządzenia Królewskiego, nie może żaden Duchowny, w rzeczywistym urzędzie zostaiący, obowiązanym bydź do milicyi kraiowey; w ogólności zaś w zastosowywaniu praw obowiązuiących do tey służby, powinien miany bydź należny wzgląd na stosunki. — Także i z powodu ostatniego zgromadzenia się na popisy wolna iest milicyia kraiowa od opłaty podatku pogłównego.

Szwecyia i Norwegiia.

Wielkorządztwo Stolicy zawakowałe po dymissyi Barona Cęderströma, otrzymał P. Edelkreutz, że zaś ten nie iest woyskowym, przeto połączone z Wielkorządztwem dowodztwo milicyi mieyskiey poruczył Król Następcy tronu, iako Szefowi *en second*, co obywatele stolicy, iako dowód łaski Królewskiey z wdzięcznością przyięli. — Królewic Następca mianowany będąc naczelnym Jenerałem w Schonen, obeymie to dowodztwo w miesiącu Czerwcu, przyczem wszystkie pułki z Prowincyy południowych na popis ściągnionemi bydź maią. — Hrabia Sandels, Wielkorządca Norwegii przepędza zimę w Sztokolmie, zawiadowanie zaś interessami poruczone iest Norwegskiey Radzie Stanu w dowód zaufania, które w niey Król pokłada. — Według rozporządzenia Królewskiego podzielone są czynności Rządowe w Norwegii na 5 Departamentów, a mianowicie: kościołów i szkoł; sprawiedliwości i policyi; przychodów, handlu i cła; zbroyney siły lądowey; i zbroyney siły morskiey. — Zagodzenie pretensyy między Norwegiią a Daniią ma iuż bydź ukończone tym sposobem, że Norwegiia zapłaci Danii 8 milionów; ma ieszcze tylko iśdź o termina wypłaty. — Seym Norwegski upoważnił Prezesa swoiego, do podania Królowi adressów: 1.) aby w tytułach Królewskich tak na pieniądzach Norwegskich, iako też we wszystkich ustawach i rozporządzeniach tyczących się Norwegii, toż Państwo pierwey przed Szwecyią wyrażane było; 2.) o zwrócenie dokumentów, mapp i planów Norwegskich, przewiezionych z Danii do Sztokolmu. — Mieszkańcy pogranicznych okolic Norwegskich, którzy przez przechod woysk Szwedzkich w roku 1814 szczególniey ucierpieli, domagaią się zupełnego wynagrodzenia ze Skarbu Szwedzkiego. — Miasto Drontheim, gdzie niedawno odbyła się koronacyia, nie widziana tam od 6ciu wieków, nawiedzone zostało dnia 25go Listopada pożarem, który 50 domów w perzynę obrócił. — W Christianii ma zbudowaną bydź giełda. — Ponieważ według konstytucyi Norwegskiey nie nadaią się żadne tytuły bez urzędu, przeto zawieraią gazety tameczne od czasu do czasu doniesienia o dobrowolnych zrzekaniach się tytułów dawniey nabytych. — Słychać, że Rząd Szwedzki przedał Rossyi swoią zachodnio-Indyyską wyspę S. Bartłomieia, o którey nabycie starały się dawniey Zjednoczone Stany Ameryki północney. — Norwegska gazeta Stanu umieściła traktat sprzymierza i handlowy, między Królem Szwecyi i Norwegii, a Zjednoczonemi Stanami Ameryki północney zawarty w Sztokolmie dnia 4go Września 1816, a potwierdzony tamże dnia 24go Lipca, w Wassyngtonie zaś dnia 27go Maia 1818.

Rossyia.

Dzień 12sty Grudnia iako dzień narodzin N. Cesarza Alexandra obchodzony był w Petersburgu uroczyście przez złożenie we wszystkich kościołach dziękczynnych do Naywyższego modłów. — Most, zwany błękitny, zbudowany teraz z lanego żelaza, a maiący 140 stop szerokości, skończony iest iuż tak dalece, że od dnia 6go Grudnia otwarty iest dla przeieżdzaiących. — Uniwersytet w Moskwie spaiony podczas spłonienia tego miasta, a kosztem Jego Cesarskiey Mci daleko wspanialey odbudowany, poświęcony został dnia 12go Listopada. — Gazeta Senacka zawiera ukaz Imperatorski z dnia 2go Listopada, mocą którego szkoły Kiiowskie, które zostawały dotychczas pod zawiadowstwem uniwersytetu Wileńskiego, dla wielkiey od tegoż odległości, poddane zostały uniwersytetowi Charkowskiemu. —